

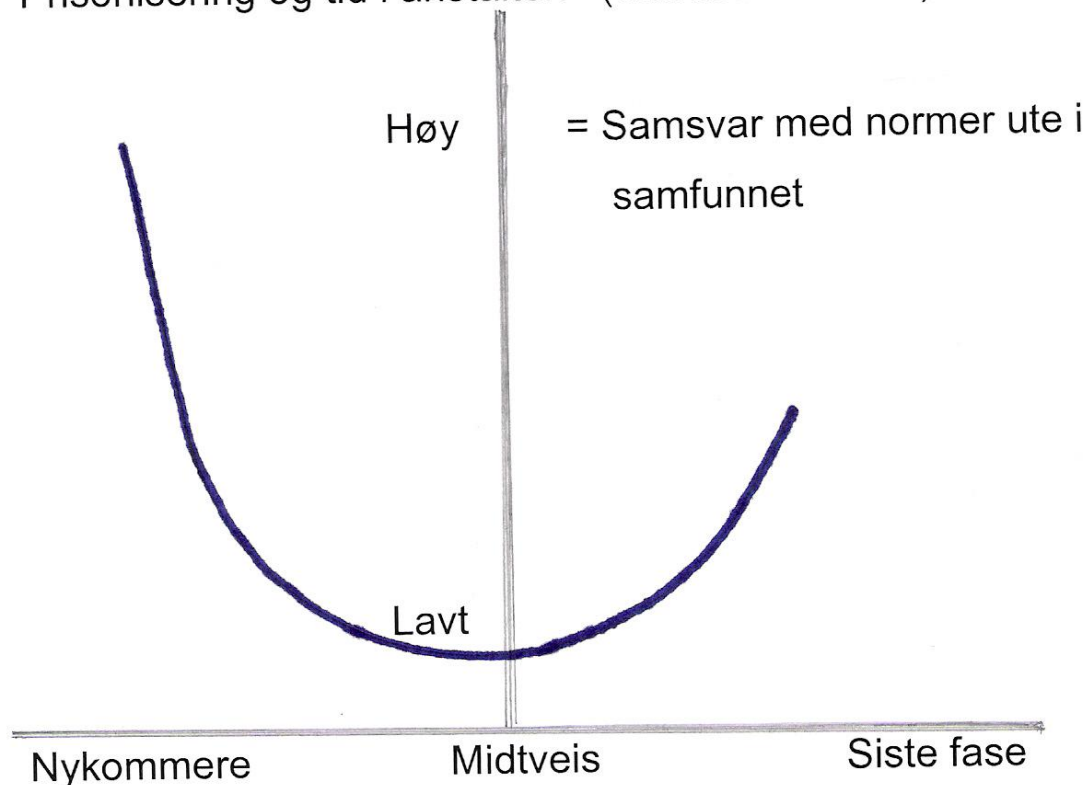
Rettenns virkninger på andre samfunnsforhold

A. Realiseres rettens tilsiktete (manifeste) virkninger?

- Fengselsstraffen

Prisonisering: en prosess der fangene tar opp i seg (internaliserer) et sett av uformelle, mer eller mindre avvikende normer, tradisjoner og verdier som råder i fangesamfunnet.

Prisonisering og tid i anstalten (Stanton Wheeler)

Normer: Normative/verdimessige oppfatninger om rett/galt, om hva som er rettferdig, ...

Opinion: Dreier seg om faktamessige forhold (hva som "finnes" (hekser?, narkotikaproblemer?) og hva som henger sammen med hva (hva som er årsak til hva, eller kan være effektive midler til å ..)....

Materiell (i bred forstand) – som har betydning for mange.

Hvordan kan retten påvirkes av materiell?

a) ulike interesser knyttet til materiell

- bolig (eier og leietaker)
- fabrikk (lønn og arbeidsforhold)

b) skaper koordinasjonsbehov:

Tog/radio: felles tid for hele landet

Bil: Ferdsel på hvilken side av veien?

c) Skaper behov for kvalifikasjonsavklaring:
Sertifikat? / Særlig opplæring?

Norm – viser til både skrevne og uskrevne ”regler” for hvordan menneskers atferd skal/bør være i ulike situasjoner. Kort kan man si at normer er forventninger om en bestemt atferd eller væremåte.

Rolle - defineres som summen av de normer som knytter seg til en bestemt posisjon, oppgave eller stilling. Samfunnets struktur blir følgelig etter dette en generell (dvs. personuavhengig) normstruktur.

Sosialisering - normstrukturen (kjennskapet til hvilke forventninger som er knyttet til ulike rolleposisjoner) blir videreført gjennom sosialiseringen (oppdragelsen til sosialt kompetente vesener). Dessuten videreføres samfunnets normstruktur ved at vi oppdras/sosialiseres til å innta bestemte roller i samfunnet.

Institusjonsbegrepet brukes til å analysere og beskrive samfunn. I samfunn vil noen roller og normer være knyttet til særlig viktige felles oppgaver eller problemer (familien: oppfostring av barn, skoler: opplæring/sosialisering, økonomisk inst.: produksjon av mat; religiøse inst.: gudsyndelse m.v.; politisk institusjon: styringsoppgaver m.v.) Slike felles oppgaver/problemer kalles gjerne institusjoner, og normene knyttet til dem kan kalles for institusjonelle normer. De er et sammensatt system av roller og normer som er nødvendige for å løse bestemte samfunnsoppgaver/-funksjoner/-behov, og antas å være mer bydende og sosialt pregende enn andre

normer. Institusjonene strukturerer interaksjonen i storsamfunnet.

Materialitetsperspektivet

Det er *materialiteten* som bestemmer samfunnets struktur og utvikling.

Hovedkilden er Karl Marx (1818-1883): Den økonomiske virksomhet (produksjon av makt, redskaper og ly) er samfunnets primære virksomhet. I denne virksomheten står materiell (av mange typer) svært sentralt. Jean P. Sartre (1905-1980): Utvidet materiellbegrepet til å omfatte trege, praktiske gjenstander av alle slag, bøker tegn, redskaper, veier, hus, våpen, penger, etc. (jfr. Dag Østerberg). Ofte blir også *organiseringen* av den materielle produksjonsvirksomheten inkludert i begrepet samfunnsmessig materiell.

Materiellet fungerer som formidlere mellom samfunnsmedlemmene og setter derved sitt preg på samhandlingen og dets medlemmer. Ulikhet mht. eiendomsforhold – særlig i forhold til grunnleggende produksjonsvirksomhet – kan legge grunnlag for interessemotsetninger og maktkamp mellom klasser.

Klasse: en gruppe av personer som objektivt sett har felles interesser. : Kapitalistene (eierne) – vs. arbeiderne (de eiendomsløse).

Samfunnsendring skapes av endringer i samfunnets materialitet, eller av klassekamp basert på interessemotsetninger som er knyttet til samfunnets materiell. Mentalitetsendringer tillegges liten eller bare sekundær betydning, med mindre den blir knyttet til politisk bevisstgjøring/ *klassekamp*.

Svenske fanger sammenlignet med tilsvarende gruppe (alder og kjønn) i befolkningen:

- Mangler fullført utdanning: fanger 1 av 7;
andre færre enn 1 av 100
- Uten arbeid: fanger (før fengsling) 3 av 4; andre 3 av 10
- Begått lovbrudd for å kjøpe mat, betale regning eller husleie: fanger 1 av 5; nevnes ikke av andre
- Mangler egen bolig: fanger (før løslatelse) 3 av 10;
andre 4 av 100
- Lider av langvarige sykdomsplager: fanger = 3 * andre
- Offer for vold som krevde legebehandling siste år:
fanger 1 av 8; andre færre enn 1 av 100

Kilde: Anders Nilsson og Henrik Tham (1999): *Fångars levnadsförhållanden*, Stockholm.